

KAPITOLA 2

„Ven! Všichni ven!“
 Ozvaly se píšťalky a štěkot psů. Mezerami ve dveřích se do bloku č. 7 draly paprsky jasného ranního slunce. Muži se navzájem rozpletli, slezli z paland a vyšourali se ven. Postávali před barákem. Nikdo nečekal, že půjdou daleko. Čekali. A čekali. Ti, kteří pískali a vykřikovali rozkazy, se někam ztratili. Muži přešlapovali a šeptali si mezi sebou. Dívali se na okolní bloky a všude to vypadalo stejně. Co teď? Čekat.

Potom k bloku č. 7 přišel esesák s jedním vězněm a zavládlo ticho. Nikdo nic neřekl. Vězeň podle papíru vyvolával čísla. Esesák stál vedle něj, netrpělivě podupával a hůlkou si švihal po stehně. Chvilí trvalo, než si všichni uvědomili, že čísla, které vězeň vyvolával, jsou ta, která mají vytetovaná na levém předloktí. Když kontrola skončila, na dvě čísla nikdo neodpověděl.

„Vy...“ ukázal vyvolávač na muže na konci řady. „Jděte dovnitř a podívejte se, jestli tam někdo zůstal.“

Oslovený se na něj tázavě podíval. Nerozuměl mu ani slovo. Muž vedle něj mu něco zašeptal do ucha a vězeň vběhl do baráku. Za chvíli se vrátil, zvedl pravou ruku a ukázal palec a ukazovák. Dva mrtví.

Důstojník SS udělal krok vpřed. Mluvil německy. Vězňové už věděli, že mají mlčet a poslouchat. Někteří doufali, že jim někdo důstojníkovu slova přeloží. Lale mu rozuměl.

„Jídlo bude dvakrát denně. Jednou ráno a jednou večer. Jestli se večera dožijete.“ S krivým úsměvem se na chvíli odmlčel. „Po ranním jídle budete pracovat tak dlouho, dokud vám neřekneme, abyste přestali. Budete pokračovat ve stavbě tohoto tábora. Musíme sem transportovat mnoho lidí.“ Znovu se usmál, tentokrát hrdě. „Plňte příkazy svého kápa a těch, kteří řídí stavbu, a dočkáte se soumraku.“

Pak se ozvalo kovové rachocení. Vězňové se otočili a spatřili skupinu mužů, kteří nesli dva kotle a náruče plechových misek. Snídaně. Někteří vězňové opustili řadu a rozběhli se k přicházejícím, jako by jim chtěli pomoci.

„Kdo se pohne, bude zastřelen,“ vyštěkl esesák a zvedl pušku. „Druhou šanci nikdo nedostane.“

Esesák odešel a promluvil vězeň, který vyvolával čísla. „Slyšeli jste,“ řekl německy s polským přízvukem. „Jsem váš kápo, váš šéf. Jídlo budete odebírat ve dvojstupu. Kdo si bude stěžovat, ponese následky.“

Muži se seřadili a někteří začali šeptat; ptali se, jestli někdo rozuměl, co „ten Němec“ říkal. Lale to řekl těm kolem sebe a požádal je, aby to poslali dál. Snažil se přeložit, co nejvíc se dalo.

Když Lale došel do čela fronty, vděčně přijal plechový hrnek. Jeho obsah vycákl na ruku, která mu hrnek neomaleně podala. Lale odstoupil a prozkoumal, co dostal. Bylo to hnědé, neobsahovalo to nic tuhého a vůni nedokázal identifikovat. Nebyl to čaj, nebyla to káva ani polévka. Měl strach, že pokud to bude pít

pomalou, všechno vyzvrací. A tak zavřel oči, ucpal si prsty nos a polkl. Někteří tak úspěšní nebyli.

Aron, který stál opodál, zvedl hrníček, jako kdyby chtěl Laleovi připít. „Mám v tom kousek brambory. Co ty?“

„Nic lepšího jsem dlouho nejedl.“

„Vždycky jsi takový optimista?“

„Večer se mě zeptej znovu,“ odpověděl Lale s úšklebkem. Prázdný hrnek vrátil vězňovi, od kterého jej dostal, a poděkoval mu krátkým přikývnutím a úsměvem.

Pak se ozval kápo. „Až vy, bando líná, dosnídáte, nastupte do řady! Máte práci!“

Lale poslal rozkaz dál.

„Půjдете se mnou,“ zakřičel kápo, „a budete dělat, co vám řekne mistr. Jestli se bude někdo flákat, dozvím se o tom!“

•

Lale spolu s ostatními došel k rozestavěné budově, která vypadala jako jejich blok. Ostatní vězňové už tam byli. Tesaři a zedníci tiše pracovali v zaběhnutém rytmu lidí zvyklých dělat společně.

„Ty. Ano, ty. Vylez na střechu. Budeš dělat tam.“

Rozkaz byl určen Laleovi. Lale se rozhlédl a spatřil žebřík opřený o zeď. Dva vězňové na střeše čekali, až jim zdola začnou podávat tašky. Když Lale lezl nahoru, vězňové mu uhnuli. Střecha, to byly zatím jenom trámy a latě.

„Opatrně,“ upozornil ho jeden z pokrývačů. „Vylez výš ke hřebeni a dívej se, co děláme. Není to těžké, brzy si na to zvykneš.“ Ten vězeň byl Rus.

„Jmenuji se Lale.“

„Představíme se až potom, ano?“ Oba vězňové se na sebe podívali. „Rozumíš mi?“

„Ano,“ odpověděl Lale rusky. Muži se usmáli.

Lale sledoval, jak z rukou, vystrčených přes okraj střechy, berou těžké tašky, lezou s nimi na místo, kde končila řada už položených tašek, a pečlivě je kladou na správné místo. Pak se vrátili k žebříku pro další. Rusové měli pravdu, práce nebyla složitá a Lale se k nim při odebírání a pokládání tašek brzy přidal. Byl teplý jarní den a Lale mnohem zkušenějším dělníkům skoro stačil, zpomalovaly ho jen bolesti a křeče z hladu.

Po několika hodinách jim dovolili si odpočinout. Lale zamířil k žebříku, ale Rusové ho zastavili.

„Raději zůstaň tady. Jsme vysoko, je na nás hůř vidět.“

Lale následoval oba muže, kteří už věděli, kde se mohou nejlépe posadit a protáhnout se – v rohu, kde střechu zpevňovaly silnější trámy.

„Jak jste tu dlouho?“ zeptal se Lale, když se usadili.

„Asi tak dva měsíce. Za chvíli už se to těžko odhaduje.“

„A odkud jste? Kde jste se tu vůbec vzali? Vy jste Židé?“

„Jedno po druhém,“ uchechtl se Rus a ten mladší, mohutnější dělník jen zvedl oči nad hloupostí nováčka, který se ještě v táboře nevyzná.

„My nejsme Židé, jsme ruští vojáci. Oddělili jsme se od jednotky a ti zasraní Němci nás chytili a poslali na práci. A co ty? Žid?“

„Ano. Přivezli nás včera, ze Slovenska, všichni jsme Židé.“

Rusové se na sebe podívali. Ten starší se odvrátil, zavřel oči a vystavil tvář slunci. Konverzaci přenechal mladšímu společníkovi.

„Rozhlídni se kolem. Odsud vidíš, kolik bloků se staví, kolik místa na stavbu ještě musejí připravit.“

Lale se zvedl na lokty a prohlížel si rozlehlou plochu obehnanou elektrickým plotem. Bloky, stejný jako ten, který pomáhal stavět, se táhly do daleka. Zamrazilo ho z představy, jak by to mohlo vypadat. Přemýšlel, co má říct, nechtěl dát najevo své obavy. Převalil se zpět, hlavu otočil od svých společníků a usilovně se snažil ovládnout své emoce. Nikomu nevěř, říkej o sobě co nejmíň, buď obezřetný...

Rus ho bedlivě pozoroval. Řekl: „Esesáci se prý chlubí, že tohle bude největší koncentrák ze všech.“

„Opravdu?“ řekl Lale a snažil se přitom, aby mu z hrdla nevyšel jen šepot.

„Podívej, jestli máme dělat spolu, možná bys mi měl říct, jak se jmenuješ.“

„Andor. A tenhle hromotluk je Boris. Moc toho nenamluví.“

„Zbytečné řeči tě tu můžou stát život,“ zavrčel Boris a podal Laleovi ruku.

„Co mi ještě o těch lidech tady můžete říct?“ zeptal se Lale. „A kdo to ksakru je, ti kápové?“

„Řekni mu to,“ zavrčel Boris a zívá.

„Jsou tu ruští vojáci jako my, ale těch moc není, a pak jsou tady ti, co mají ty různé trojúhelníky.“

„Třeba zelený, jako má náš kápo?“ řekl Lale.

Andor se zasmál. „Jo, ti se zeleným jsou nejhorší. Jsou to zločinci, vrazi, násilníci a podobná verbež. Jsou to dobří dozorcí, protože jsou to špatní lidé. Jiní jsou tady proto, že mají protiněmecké politické názory. Ti mají červený trojúhelník. Pak jsou ještě černé trojúhelníky, těch ale moc neuvidíš, jsou líní a dlouho nevydrží. A pak jsou tady takoví jako ty.“

„My máme žlutou hvězdu.“

„Ano, vy máte hvězdu. Vy jste se provinili tím, že jste Židé.“

„A proč vy nejste označení?“ zeptal se Lale.

Andor pokrčil rameny. „Asi proto, že jsme jenom nepřátelé.“

Boris zabručel. „Urážejí nás tím, že jsme vám museli přenechat naše uniformy. Nic horšího nám udělat nemůžou.“

Ozvala se píšťalka a trojice mužů se znovu dala do práce.

•

Večer se muži v bloku č. 7 rozdělili do menších skupinek. Hovořili, sdělovali si, co se dozvěděli, a také se ptali. Někteří odešli k zadnímu konci baráku, kde se modlili k Bohu. Mumlali přitom něco nesrozumitelného. *Modlí se za radu, pomstu, smíření?* Lale si říkal, že když nemají rabína, který by jim poradil, každý se modlí za to, co je pro něj nejdůležitější. A usoudil, že tak je to asi správné. Přecházel mezi jednotlivými skupinkami, naslouchal, ale hovorů se neúčastnil.

•

Prvního večera se Lale držel toho, co mu poradili jeho ruští spolupracovníci. Do konce týdne se pak řídil pravidly, která si vytvořil sám: nevystřikovat hlavu, dělat, co se mu řekne, neprotestovat. Přitom pozoroval všechny a všechno kolem sebe. Když viděl, jak vypadají nové baráky, pochopil, že Němcům absolutně